Univerzitet Sinergija Bijeljina

Sistem državne vlasti u Bosni i Hercegovini

Predmetni nastavnik: doc. dr Dijana Savić Božić
e-mail: dinabozic@gmail.com
dsavicbozic@sinergija.edu.ba

Organizacija državne vlasti-načelo podjele vlasti

Parlamentarna skupština (zakonodavna),

Predsjedništvo BiH,

Savjet ministara (izvršna vlast),

Ustavni sud BiH (ustavno-sudska, a ne klasična sudska funkcija) i

Sud BiH (Zakon o Sudu BiH nametnut odlukom visokog predstavnika 2000.g., a usvojen 2002.g).

RS: Narodna skupština (jednodomna) i Vijeće naroda RS (uvedeno amandmanima na Ustav RS 2002. godine zbog zaštite vitalnih nacionalnih interesa sva 3 konstitutivna naroda)-zakonodavna vlast; predsjednik i vlada RS (izvršna vlast), sudovi RS i Ustavni sud RS (sudska vlast)

FBiH: Parlament FBiH (zakonodavna vlast), predsjednik sa 2 podpredsjednika, Vlada Federacije (izvršna vlast) i sudovi Federacije (Vrhovni sud, Ustavni sud i Sud za ljudska prava), kantonalni sudovi i općinski sudovi (sudska vlast).

Zakonodavna vlast u RS

Narodna skupština (jednodomna-predstavnici građana) i Vijeće naroda RS (delegate biraju poslanici NS RS grupisani u klubove po pripadnosti konstitutivnim narodima).

Nadležnosti NS RS: propisane Ustavom (ustavotvorna i zakonodavna, plansko-budžetska, ratifikacija međunarodnih ugovora, teritorijalna organizacija Republike, izborne funkcije, kontrola rada Vlade i drugih organa itd.).

Sastav i način rada NS RS

- 83 poslanika birana na izborima svake 4 godine neposredno i tajnim glasanjem s mandatom od 4 godine;
- zakonodavna inicijativa: predsjednik Republike Vlada, svaki narodni poslanik ili najmanje 3000 birača;
- tijela u okviru NS RS: poslanički klubovi, predsjedništvo NS RS (predsjednik i podpredsjednici NS) i kolegijum NS RS (predsjednik, podpredsjednici i predsjednici klubova poslanika i predstavnici poslaničkih grupa), različite komisije i odbori u sastavu Skupštine.

Vijeće naroda RS

Konstitutivni narodi predstavljeni sa po 8 delegata (birani od strane klubova konstititutivnih naroda u NS RS), a pripadnici ostalih naroda sa 4 delegata (birani od strane kluba pripadnika ostalih naroda) sa mandatom na 4 godine.

Ne učestvuje u postupku donošenja zakona, propisa i drugih akata nego vrši njihovu kontrolu radi utvrđivanja da li su njima ugroženi “vitalni nacionalni interesi” nekog od konstitutivnih naroda (definisani Ustavom).

Odlučuje na sjednici, većinom glasova od ukupnog broja delegata u Vijeću naroda; procedura u vezi sa zakonima koji se dotiču vitalnih interesa Ustavom je detaljno definisana.

Odnos NS RS prema drugim organima

a) NS RS obavještava predsjednika RS o sjednicama; razmatra inicijative i predloge predsjednika RS; predsjednik RS predlaže NS RS kandidata za predsjednika Vlade, kao i kandidate za predsjednika i sudije Ustavnog suda, a na prijedlog VSTV.

b) Predsjednik RS ima: pravo predlaganja zakona, drugih propisa i opštih akata NS RS; pravo na sazivanje posebne sjednice NS RS; ovlašćenje i obavezu proglašavanja zakona-ukaz; pravo da raspusti Skupštinu nakon što sasluša predsjednike Vlade i NS RS.

c) Prema Vijeću naroda RS: svi zakoni i drugi akti koje izglasa NS RS se dostavljaju i razmatraju u VN RS, ako se odnose na vitalne interese definisane Ustavom RS.

d) Odnos NS RS i Vlade: obaveza Vlade da podnosi nacrte i prijedloge zakona, drugih propisa ili opštih akata NS RS, kao i da je obavještava o svom radu; kontrola NS nad radom Vlade kroz interpelaciju (najmanje 15 narodnih poslanika).

e) Odnos NS RS i Ustavnog suda RS: US RS obavještava NS RS o stanju i problemima ostvarivanja ustavnosti i zakonitosti, daje mišljenje i prijedloge za donošenje i izmjenu zakona i dr.

Zakonodavna vlast u BiH

- Parlamentarna skupština BiH: Predstavnički dom i Dom naroda (obaveza usvajanja svih akata u oba doma); poslanički mandat do 2002. g. bio 2 godine, sada 4 godine; i u FBiH-Parlament (Predstavnički dom i Dom naroda).
- Podjela nadležnosti u složenim državnim zajednicama presudna za utvrđivanje pozicije zajedničkih institucija složenih država.
- Prema Ustavu BiH nadležnosti PS BiH se svode na tri velike oblasti: ustavotvornu, zakonodavnu i ostale nadležnosti nad izvršnom vlasti i međunarodni odnosi.

Specifičnost zakonodavne nadležnosti po Ustavu BiH

“Zakoni se donose, prije svega, radi sprovođenja odluka Predsjedništva, a tek potom i radi izvršavanja nadležnosti same Skupštine” - izvlašćivanje parlamenta u korist egzekutive.

Prijedlog zakona mogu podnijeti: svaki poslanik, odnosno delegat, komisije doma, zajedničke komisije oba doma, domovi, Predsjedništvo BiH i Vijeće ministara BiH.

Za donošenje zakona nužna je saglasnost oba doma, a u domovima se odluke donose većinom glasova onih koji su prisutni i glasaju (nastojanje da većina uključuje najmanje 1/3 glasova delegata ili članova sa teritorije svakog entiteta).

Odnos Parlamentarne skupštine BiH i Savjeta ministara BiH:

PS BiH potvrđuje izbor Savjeta ministara (predsjedavajućeg i ministre), a SM BiH je dužan da podnosi izvještaje PS BiH za izvršavanje politike i odluka BiH iz nadležnosti po Ustavu BiH (mogućnost izglasavanja nepovjerenja Savjetu ministara od strane PS BiH); usvajanje budžeta kao sredstvo kontrole PS nad Savjetom ministara BiH.

Dom naroda PS BiH

Dom tri konstitutivna naroda (“gornji dom”) i federalnih jedinica (entiteta); 15 delegata (2/3 iz FBiH: 5 Hrvata i 5 Bošnjaka koje biraju hrvatski, odnosno bošnjački delegati u Domu naroda Parlamenta FBiH i 1/3 iz RS: 5 Srba odabranih od strane NS RS); mogućnost etničkog veta.

Delegati Doma naroda PS BiH delegiraju se putem posrednih izbora i proizilaze iz entitetskih zakonodavnih tijela.

Predstavnički dom PS BiH

42 poslanika neposredno birana od strane svih sa pravom glasa(2/3 sa teritorije FBiH i 1/3 sa teritorije RS); “donji dom PS BiH”, formalno glavni dom parlamenta, ali faktički ima manju moć; mogućnost entitetskog veta.

Izvršna vlast

Predsjednik Republike Srpske

Bira se na neposrednim izborima za period od 4 godine.

Predstavlja RS i izražava njeno jedinstvo; svojevrsan posrednik između NS RS i Vlade; ima određne nadležnosti prema NS RS.

Za vrijeme ratnog i vanrednog stanja može da donosi Uredbe sa zakonskom snagom o pitanjima iz nadležnosti NS RS.

Vrši i poslove iz oblasti odbrane, bezbjednosti i odnosa Republike sa drugim državama i međunarodnim organizacijama.

Ukazom postavlja i opoziva šefove predstavništava RS u inostranstvu, predlaže ambasadore i dr.

Vlada Republike Srpske

a) Čine je: predsjednik, podpredsjednici i ministri, s tim što je 8 ministara iz reda srpskog, 5 iz reda bošnjačkog i 3 iz reda hrvatskog naroda.
b) Bira se na period od 4 godine, nakon svakog konstituisanja novoizabrane NS.
c) Izabrana je ako je za njen izbor glasala većina od ukupnog broja narodnih poslanika.
d) Predlog za izglasavanje nepovjerenja Vladi može podneti najmanje 20 poslanika.
e) Vlada može postaviti pitanje svog povjerenja NS RS, podnijeti ostavku, a predsjednik Vlade može predložiti razrješenje člana Vlade.

Ustavna ovlašćenja Vlade: predlaže zakone, druge propise i opšte akte, plan razvoja, prostorni plan, budžet i završni račun; obezbjeđuje provođenje i izvršavanje zakona; donosi uredbe, odluke i druge akte; utvrđuje načela unutarnje organizacije ministarstava i drugih republičkih organa uprave i upravnih organizacija, postavlja i razrješava funkcionere u njima; usklađuje i usmjerava i vrši nadzor nad radom pomenutih organa (čl. 90 Ustava RS)

Izvršna vlast u BIH - Predsjedništvo

- kolektivni šef države;
- tri člana - po jedan iz svakog konstitutivnog naroda (dva sa teritorije FBiH i jedan sa teritorije RS).
- neposredno birani na mandat od 4 godine od strane građana entiteta.
- Predsjedavajućeg bira Predsjedništvo, po principu rotacije, tako da u svakom mandatu budu sva tri i predsjedavajući i zamjenici istog.
- Ne zastupaju entitete iz kojih dolaze nego konstitutivne narode iz entiteta.

- Svaki član Predsjedništva može bilo koju usvojenu odluku proglasiti destruktivnom po vitalni interes entiteta u kom je biran, te ona ne može stupiti na snagu dok se o njoj ne izjasni NS RS, odnosno hrvatski ili bošnjački klub u Domu naroda Parlamenta FBiH (traži se usvajanje 2/3 većinom glasova)
- Nadležnosti predsjedništva: spoljna politika BiH, reprezentativna funkcija, predstavljanje BiH u međunarodnim odnosima; ratifikuje uz pristanak PS međunarodne ugovore; komanduje oružanim snagama BiH, izvršava odluke PS; predlaže budžet PS i dr.
- (čl. 5, stav 3 Ustava BiH)

Savjet ministara BiH

a) Vrši funkcije vlade; Ustav BiH mu ne posvećuje poseban član, već o njemu govori u okviru odredaba o Predsjedništvu.

b) Nije vlada parlamentarnog tipa, jer ne može posredstvom Predsjedništva raspustiti Parlamentarnu skupštinu ili Predstavnički dom.

c) Predsjedništvo BiH imenuje predsjedavajućeg Savjeta ministara, koji radi po odobrenju Predstavničkog doma PS BiH; a predsjedavajući Savjeta ministara imenuje ministre vanjskih poslova, vanjske trgovine i druge ministre po potrebi (po odobrenju Predstavničkog doma)

d) Sastav Savjeta ministara: sa teritorije FBiH ne može biti imenovano više od 2/3 svih ministara, a Predsjedavajući imenuje dva svoja zamjenika-ministra (iz drugog konstitutivnog naroda) koji stupaju na dužnost nakon potvrde od strane Predstavničkog doma BiH.

e) Nadležnosti Savjeta ministara BiH nisu Ustavom definisane.

f) Po Zakonu o Savjetu ministara Savjet čine ministar: spoljnih poslova; odbrane; spoljne trgovine i ekonomskih odnosa; finansija i trezora; komunikacija i transporta; civilnih poslova; za ljudska prava i izbjeglice; pravde i bezbjednosti.

g) Jednaka zastupljenost konstitutivnih naroda u sastavu Savjeta ministara ne proizilazi iz samog Ustava.

e) Savjet ministara može podnositi prijedloge zakona Parlamentarnoj skupštini BiH, tražiti sazivanje sjednica radi razmatranja pitanja o kojima želi iznijeti stav, učestvovati na sjednicama domova, davati preporuke Predsjedništvu BiH za predlaganje godišnjeg budžeta; za svoj rad odgovara Parlamentarnoj skupštini.

Izvršna vlast u FBiH

Bicefalna (predsjednik i 2 potpredsjednika i Vlada federacije).

U ostvarivanju većine nadležnosti predsjednik i potpredsjednici odluke donose konsenzusom.

Bira ih Parlament FBiH na mandat od četiri godine.

Nadležnosti predsjednika FBiH

1. Šef je izvršne federalne vlasti.
2. Imenuje i može da smjenjuje Vadu FBiH.
3. Predlaže Sudije Ustavnog suda FBiH .
4. Odlučuje o raspuštanju jednog ili oba doma Parlamenta FBiH.
5. Potpisivanje međunarodnih sporazuma u ime Federacije.
6. Davanje pomilovanja.
7. Potpisivanje odluka Parlamenta FBiH.
8. Pokretanje postupka pred Ustavni sudom FBiH.

Vlada FBiH

Izvršnu vlast u Federaciji dijele Predsjednik FBiH i Vlada FBiH (postoje njihove odvojene nadležnosti).

Oba doma parlamenta većinom glasova mogu izglasati nepovjerenje Vladi (predsjednik u saglasnosti sa potpredsjednicima Federacije, može smijeniti cijelu Vladu ili njene pojedine članove).

Predsjednik u saglasnosti sa oba potpredsjednika imenuje Vladu (formula o nacionalnom sastavu je: Bošnjaci-8, Hrvati-5 i Srbi-3, s tim da jedno mjesto može biti ustupljeno predstavnicima ostalih, a na uštrb kvote najbrojnijeg naroda).

Nadležnost premijera Vlade FBiH

- Izvršna funkcija.
- Zakonodavna inicijativa.
- Predlaganje budžeta Federacije.
- Predlaganje smjenjivanja predsjednika Federacije.
- Davanje naloga ministrima.
- Pokretanje postupaka pred Ustavnim sudom FBiH.

https://youtu.be/2_VEY5g8iBc

Literatura

Ustavno pravo, Rajko Kuzmanović/Siniša Karan, Banja Luka 2015. godine

https://youtu.be/2_VEY5g8iBc

Predmetni nastavnik: doc. dr Dijana Savić Božić
e-mail: dinabozic@gmail.com
dsavicbozic@sinergija.edu.ba